

HORVÁTH LÁSZLÓ

Parlamenti választások Koszovóban és Albániában

Miután 2017 júniusában sikeres parlamenti választásokat tartottak Koszovóban és Albániában egyaránt, a kisebb nehézségek ellenére a parlamentek és a kormányok is megalakulhattak. Rendkívül fontos ez akkor, ha alaposabban megvizsgáljuk a parlamenti választások körülményeit és látjuk, hogy a választásokat közvetlenül megelőző események magukban hordozták egy esetleges újabb választás kiírásának és megtartásának az elkerülhetetlenségét. Végül mindkét államnak lehetősége nyílt arra, hogy a jövőbeni munkásságát az első számú stratégiai céljának az Európai Unióhoz való csatlakozásnak és az ezzel összefüggő kötelességeinek rendelje alá. Albánia esetében egy kiszámíthatóbb négy éves időszaknak nézhetünk elébe, míg Koszovóban a minimális kormányzati többség és a hágai székhelyű Speciális Ügyési Hivatal közelgő vádemelései, valamint a hágai székhelyű Különleges Bíróság közeljövőben esedékes eljárásai okozhatnak kevésbé várt és kellemetlen meglepetéseket.

Bevezetés

2017 júniusában a Nyugat-Balkán két olyan szomszédos országában tartottak parlamenti választásokat, amelyekben az albán közösség alkotja a többségi társadalmat, s amelyek a második világháborúban egy rövid ideig közös államot is alkottak. A háborút követően Koszovó visszakerült Szerbiához, így az albán-szerb eltérő érdekszférákhoz való kötődés miatt a 90-es évek elejéig nem lehetett szorosabb kapcsolat a két albán közösség között. A régióban zajló rendszerváltozások alapvető átalakulást hoztak e viszonyrendszerben, hiszen az albán parlament 1991 októberi határozata – ekkor még csak – egyedülként ismerte el a koszovói albánok által kikiáltott Koszovói Köztársaságot. Az elkövetkező több mint másfél évtized Koszovó belső fejlődésének és önrendelkezése előkészítésének fontos időszakát jelentette, amely a még ma is sokak által vitatott függetlenség kikiáltásával ért véget. Mégis, amellet, hogy Koszovó magatartása komoly fejtörést okozott a hágai Nemzetközi Bíróságnak is, a testület 2010-ben kelt tanácsadó véleményében olyan álláspontra helyezkedett, amely szerint a koszovói függetlenségi nyilatkozat nem sértette meg a nemzetközi jogot.¹ A közelmúltban sikeres parlamenti választásokat és kormányalakítást megvalósító két állam kiváló viszonyát jól jelzi, hogy az újonnan megválasztott koszovói kormány külügyi

¹ BERKES Márton: „A koszovói válság dilemmái 2015-ben” *Küliügyi Szemle* 2015/4. 64.

niszterének² és kormányfőjének³ szeptemberben lebonyolított első hivatalos útja Tiranába vezetett, ahol a két kormány jövőbeni átfogó és szoros együttműködésében állapodtak meg.

Parlamenti választások Koszovóban

Előzmények

Az 1980-as évek elejétől folyamatossá váló⁴ és az 1998–99-re a végletekbe hajló koszovói-szerb szembenállásnak – a sikertelen nemzetközi közvetítéssel zajló béketárgyalásokat követően – az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének (NATO) 1999. március 24. és június 9. közötti légitámadásai vetettek véget.⁵ Ezt követően az Egyesült Nemzetek Szervezete Biztonsági Tanácsának (ENSZ BT) 1244. számú 1999. június 10-én kelt határozata⁶ ideiglenes nemzetközi közigazgatás alá helyezte Szerbia déli tartományát. A határozat által előírt ideiglenes polgári közigazgatásnak az ENSZ égíse alatt működő United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK), a biztonság és a rend fenntartásának pedig az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének (NATO) parancsnoksága alá tartozó Kosovo Force (KFOR) nemzetközi békefenntartó haderő adott intézményes keretet. E pillanattól kezdve Belgrád hivatalosan is teljesen elvesztette fennhatóságát Koszovó egésze felett, csupán Észak-Koszovó szerbek által lakott részében tudta megtartani befolyását. Koszovó államépítési folyamatában a kezdeti, teljes mértékű nemzetközi befolyás fokozatosan került át a helyi politikai elithez. A részleges emancipáció⁷ kulcselemének számított az ENSZ főtitkár helyi kinevezettje, a Különleges Képviselő (Special Representative of the Secretary General, SRSG) által 2001. május 15-én kihirdetett Koszovói Ideiglenes Közigazgatás Alkotmányos Kerete elnevezésű dokumentum.⁸ A Keret 9. fejezete rendelkezett az Ideiglenes Közigazgatás átmeneti intézményeiről, amelyek között a Parlamentet, a Köztársasági Elnököt, a Kormányt, valamint az Igazságügyi Rendszert nevesítette. A dokumentum alapján, 2001. november 17-én rendezett parlamenti

² Ld. www.punetejashtme.gov.al/en/press-office/news/bushati-pacolli-the-first-visit-to-tirana-constitutes-the-most-brilliant-signal-of-close-political-and-fraternal-cooperation1506346253

³ Ld. www.kryeministri-ks.net/?page=2,9,7023

⁴ JUHÁSZ József: „A koszovói válság történelmi háttere” (www.balkancenter.hu/pdf/koszovo02.pdf)

⁵ Egyesült Nemzetek Szervezete Biztonsági Tanácsának (ENSZ BT) a légitámadásokhoz szükséges felhatalmazása az orosz és kínai fél hozzájárulásának hiányában nem volt meg.

⁶ United Nations Resolution 1244 (1999) Adopted by the Security Council at its 4011th meeting, on 10 June 1999

⁷ HALÁSZ Iván: „A válságkezelő nemzetközi igazgatás Koszovóban” *Pro Minoritate* 2005/tavaszi. 18.

⁸ Constitutional Framework for Provisional Self-Government in Kosovo (Regulation (n.2001/9) promulgated on 15 May 2001 by Special Representative of the Secretary General of the United Nations in accordance with UN Security Council Resolution 1244.

választások után már – a koszovói államirányítás vegyes szakaszának következtében – egy nagyobb helyi önállósággal rendelkező Parlament alakulhatott.⁹ Az ENSZ Koszovó végső státuszának meghatározása érdekében tett változó hatékonyságú erőfeszítéseinek eredményeként, 2007 februárjában elkészült az Athisaari-terv. A nemzetközi felügyelet mellett megvalósuló függetlenségi javaslatból a tervvel kapcsolatos eltérő szerb-albán álláspont, valamint főképpen Oroszország és Kína vétója miatt nem születhetett ENSZ BT határozat,¹⁰ de jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy 2008. február 17-én a koszovói parlament kikiáltta Szerbiától való függetlenségét.¹¹

A nemzetközi közigazgatás bevezetését megelőzően azt láttuk, hogy az 1990-ben megalakult Koszovói Demokrata Szövetség (LDK) volt Koszovó meghatározó politikai aktora, egészen 1999 végéig, amikor a Koszovói Felszabadítási Hadsereg politikai szárnya létrehozta a Koszovói Demokrata Pártot (PDK).¹² Mind az LDK, mind pedig a PDK későbbi alapítóinak végső célja Koszovó függetlenségének elérése volt, de amíg az LDK jobbára békés eszközökkel, tárgyalások révén, addig a Koszovói Felszabadító Hadsereg eszközeiben kevésbé válogatva kívánta azt elérni. E két párt a 2001-es parlamenti választásoktól egészen a 2014-es parlamenti választásokig rendre a legtöbb mandátumot gyűjtötte, a 2001–2004, a 2007–2010, valamint a 2014–2017 közötti parlamenti ciklusokban, pedig közösen irányította Koszovót.¹³ Akár koalícióban, akár egymás ellenzékeként voltak jelen a parlamentben, viszonyukat mindvégig ellentmondások és feszültség terhelték. A jelenlegi kormányválság hasonló volt, mint a 2010-es előrehozott választásokat megelőző, csupán a koalíciót felrúgó fél változott. Akkor is a PDK-LDK koalíciós kormányzásával indult, majd szembenállásával ért véget az aktuális parlament megbízatása. 2010-ben az LDK és egyben köztársasági elnök Fatmir Sejdiu összeférhetetlenségi, valamint a Koszovói Posta és Telekom privatizációjának ügye szolgáltatta a fő okot az LDK koalícióból való kilépésére.¹⁴ A 2014-től kormányzó PDK-LDK kormány bukását 2017. május 5-én a Nisma, a Szövetség Koszovó Jövőjéért és az Önrendelkezés képviselői által benyújtott bizalmatlansági indítvány eredményezte, amelyet 42, köztük PDK-ás, kormánypárti képviselő támogatott. Az indítvány előterjesztője Valdete Bajrami a Nisma képviselőnője május 10-én, annak parlamenti vitája során ismertette a benyújtás fő okait. Ezek között a koszovói Szerb Községek Közösségek megalakulásának

⁹ CZIFRA Dóra: „Humanitárius intervenció és államépítés Koszovóban” *International Relations Quarterly* 2010/tél. 26.

¹⁰ Ld. CZIFRA (l.j. 9.) 31.

¹¹ Ld. www.assembly-kosova.org/?cid=2,128,1635

¹² A pártot eredetileg Koszovói Demokratikus Haladás Párt néven alapították, amit a következő évben Koszovói Demokrata Pártra módosítottak.

¹³ 2004–2007 között az LDK-AAK (Szövetség Koszovó Jövőjéért), 2010–2014 között pedig a PDK-AKR (Új Koszovó Szövetség) koalíció irányította Koszovót.

¹⁴ VÁRADY Nóra: „Koszovói körkép: Válságok és választások” *Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle* 2011/2. 16.

alapelveit rögzítő 2015-ös brüsszeli megállapodást, a Montenegróval szintén 2015 augusztusában, a Bécsben tartott Nyugat-Balkán csúcstalálkozón aláírt határ-egyezményt (amelynek értelmében 8000 hektárnyi földről mond le Koszovó), a gazdaság stagnálását, az oktatási rendszer hanyatlását, a kivándorlás problematikáját, a munkanélküliséget, valamint a törvényhozás, a kormány és további intézmények működésképtelenségét jelölte meg.¹⁵ Itt kis kitérő mellett fontos megjegyezni, hogy a 2015. augusztus 25-én, Aleksandar Vucic szerb és Isa Mustafa koszovói kormányfő által megkötött brüsszeli megállapodásban – mely a 2013. április 19-én megkötött brüsszeli megállapodás egyes elemeinek részleteit bontotta ki – négy szerződés került aláírásra (a Szerb Községek Közösségének létrehozása alapelveire, az energiaügyre, a távközlésre, valamint a Koszovszka Mitrovica-i Ibar hídon való szabad mozgásra vonatkozó szerződések).¹⁶ A brüsszeli megállapodás elfogadása, valamint a Montenegróval megkötött határmegállapodás miatt, az ellenzék néhány tagja különböző eszközökkel (könnygáz, tojásdobálás) egészen 2016 második feléig számos alkalommal erőszakosan szakitotta félbe a parlament munkáját. Az ellenzék a Koszovói Alkotmánybíróság 2015. december 23-i vonatkozó döntése – mely kimondta, hogy a Szerb Községek Közösségének megalakulása nem ellentétes az Alkotmánnyal, habár annak bizonyos pontjait össze kell hangolni azzal¹⁷¹⁸ – ellenére is úgy értékelte, hogy a megállapodás Szerb Községek Közösségének létrehozására vonatkozó része az általuk elfogadottnál jóval több jogot biztosít a koszovói szerbek számára. A koszovói kormányfő helyzetét tovább nehezítette, hogy az ellenzéken túl kormánykoalíciós partnereivel is adódtak nehézségei. Miután 2016 októberében a koszovói parlament saját igazgatása alá vonta a Trepcsza bányakomplexumot (80%-a pristina-i kormányhoz, 20% pedig az ott dolgozókhöz került), a kormánykoalíció részét alkotó Szerb Lista¹⁹ felfüggesztette munkáját a kormányban és a parlamentben egyaránt.²⁰ A szerb kormány másnap megsemmisítette a döntést, hangsúlyozva, hogy Trepcsza létfontosságú Észak-Koszovó számára.²¹

Visszatérve a bizalmatlansági indítvány vitájához, a miniszterelnök Isa Mustafa, válaszában politikai pamfletnek minősítette a beadványt, amely alaptalan és minden bizonyítékot nélkülöz, továbbá kormányának eredményeit méltatta. Kiemelte a költségvetés növekedését, a Nemzetközi Valuta-

¹⁵ Ld. www.kuvendikosoves.org/2006/31?cid=3,128,8958

¹⁶ Ld. collections.internetmemory.org/haeu/content/20160313172652/http://eeas.europa.eu/statements-eeas/2015/150825_02_en.htm

¹⁷ Ld. www.vajma.info/cikk/kulfold/55100/A-koszovoi-alkotmanybirosag-szerint-megalakulhat-a-kisebbségi-szerb-onkormanyzatok-kozossege.html

¹⁸ Ld. gjk-ks.org/repository/docs/gjk_ko_130_15_srb.pdf

¹⁹ A Szerb Lista megküldte alkotmánybírósági felülvizsgálatra a törvényt, de az Alkotmánybíróság elutasította keresetet és október 31-én hatályba lépett a törvény.

²⁰ Ld. www.vajma.info/cikk/szerbia/24132/Felfuggesztettek-munkajukat-a-kisebbségi-szerb-politikusok-Koszovoban.html

²¹ Ld. www.vajma.info/cikk/szerbia/24135/Vucic-Megsemmisitjuk-Pristina-Trepcarol-szoldonteset-.html

alappal kötött megállapodást, az Európai Unió vízumliberalizáció kérdését, amelynek megvalósításához már csak egy kritérium hiányzik a 95-ből (Montenegróval kötendő határegyezmény ratifikálása), Koszovó államiségát elismerő országok számának növekedését,²² valamint az ország saját nemzetközi hívószámának elnyerését. A bizalmatlansági indítvány, a parlamenti pártok képviselőinek hozzászólását követően 78 támogató, 34 ellenző és 3 tartózkodó szavazat – a PDK támogatása – mellett került elfogadásra. Hasim Thaci köztársasági elnök másnap, május 11-én a politikai pártokkal folytatott konzultációk után, június 11-ben jelölte meg az előrehozott választások időpontját. Ezt követően elmondható, hogy Koszovó függetlenségének kikiáltása óta egyetlen parlament sem töltötte ki teljes mandátumát, hiszen a 2010 decemberi választások után 2011 februárjában a PDK az Új Koszovó Szövetséggel (AKR), valamint a kisebbségek képviselőivel alakított kormány 2014 májusában a Koszovói Biztonsági Erő átalakításáról szóló törvényjavaslatról tartott sikertelen szavazást követően bukott meg.

A választások folyamata és eredménye

2001–2007 között a koszovói parlament 120 mandátuma zárt, 2007–2017 között pedig nyílt listás²³ rendszerben, egy választókerületben került kiosztásra a Sainte-Laguë formula alapján. 2001-2007 között három évre választották,²⁴ 2010 óta pedig négy évre választják a képviselőket.²⁵ A koszovói Alkotmány értelmében a parlament 120 mandátuma a leadott szavazatoknak megfelelően, részarányosan kerül kiosztásra minden párt, koalíció, polgári kezdeményezés és független jelölt között.²⁶ Az Alkotmány általános rendelkezését a választási törvény tovább pontosítva kiemeli, hogy 100 mandátum az albán többségi közösséget képviselő entitások között oszlik el, 5%-os²⁷ bejutási küszöb mellett, valamint a koszovói szerb és az egyéb nem többségi nemzeti kö-

²² Eddig 114 állam ismerte Koszovó függetlenségét. Az Európai Unió tagállamai közül Ciprus, Görögország, Románia, Spanyolország és Szlovákia, valamint az ENSZ BT tagállami közül Kína és Oroszország továbbra sincs az elismerők között. Ennek ellenére Koszovó olyan nemzetközi szervezeteknek válhatott tagjává, mint a Nemzetközi Valutaalap, a Világbank, az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank, a Velencei Bizottság, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság, a Regionális Együttműködési Tanács, a CEFTA valamint az UEFA és a FIFA. A közeljövőben Interpol és UNESCO tagságot is meg kívánja szerezni Koszovó.

²³ A pártpreferencia kifejezése mellett, a szavazólapon a választópolgárnak lehetősége van arra, hogy az általuk kiválasztott listán szereplő jelöltek között öt főben maximalizált preferencia sorrendet állítsanak fel.

²⁴ Constitutional Framework for Provisional Self-Government in Kosovo 9.1.4.

²⁵ A Koszovói Köztársaság Alkotmánya 66. szakasz 1. bekezdés.

²⁶ A Koszovói Köztársaság Alkotmánya 64. szakasz 1. bekezdés.

²⁷ A 2001-es és 2004-es parlamenti választásokon még nem volt bejutási küszöb, 2007-től került bevezetésre az 5%. (Central Election Commission, Elections in Kosovo 2000–2014, Prishtina, 2017) 16., 17., 18.

zösségek között.²⁸ Az Alkotmány 64. szakasza 2. bekezdésének 1. pontja értelmében a Koszovói Szerb Közösséghez tartozó pártok, koalíciók, polgári kezdeményezések, illetve független jelöltek számára minimum tíz hely biztosított, abban az esetben, ha az általuk elnyert mandátumok száma kevesebb, mint tíz. Ugyanezen szakasz 2. bekezdésének 2. pontja a fennmaradó tíz hely vonatkozásában úgy rendelkezik, hogy azokat a más közösségekhez tartozó pártok, koalíciók, polgári kezdeményezések, illetve független jelöltek számára kell fenntartani. Az alaptörvény értelmében a Roma, az Askáli és az Egyiptomi közösségeket egy-egy parlamenti hely illeti meg, valamint e három közösség közül a legtöbb szavazatot összegyűjtő további egy mandátumra jogosult. A Bosnyák közösség három, a Török közösség kettő, míg a Gorani közösség egy helyre jogosult, abban az esetben is, ha nem érik el az egy mandátumra feljogosító szükséges szavazatszámot.

A választási törvény a pártok regisztrációját 500, a koszovói választási névjegyzékben szereplő párttag támogató aláírásához köti,²⁹ a listaindítás vonatkozásában viszont nem rendelkezik kötelezően összegyűjtendő aláírásmennyiségről. Azon pártok esetében, amelyek a korábbi választások alkalmával legalább egy parlamenti helyet szereztek, nem szükséges, hogy aláírásgyűjtést végezzenek a listaindítás érdekében.³⁰ A korábban mandátummal nem rendelkező és indulni kívánó pártoknak a Központi Választási Bizottság által meghatározott számú aláírást kell összegyűjteniük.³¹ A választási törvény 27. szakaszának 1. bekezdése minden politikai entitás által indított jelölt lista esetében legalább 30%-os részvételt ír elő a férfiak és nők esetében egyaránt.

Koszovóban a tartomány 1999. június 10-i nemzetközi közigazgatás alá helyezését követően az idej volt a hatodik, a 2008. február 17-i függetlenség kikiáltása óta pedig a harmadik előrehozott parlamenti választás.³² Jelenleg 1 888 059 választópolgár rendelkezett szavazati joggal, melyből 747 228 vett részt a választáson és adott le 727 986 érvényes szavazatot. A választási részvétel aránya 41,30%³³ volt, valamivel alacsonyabb, mint a 2014-es 42,63%.³⁴ A 2011-es népszámlálás alapján 562 951-re becsülik a koszovói diaszpóra számát, amelyből a regisztrációra rendelkezésre álló idő rövidsége miatt csupán 20 354 választópolgár adott le 15 118 érvényes szavazatot. A legtöbben Svájcban (5432), Németországban (4340) és Szerbiában (4395) éltek szavazati jogukkal. A választásra e-mailben, faxon és postai úton lehetett jelentkezni. A vá-

²⁸ A Koszovói Köztársaság Választási Törvénye 111. szakasz 2. bekezdés a. pont

²⁹ A Koszovói Köztársaság Választási Törvénye 12. szakasz 12.3 bekezdés j. pont

³⁰ A Koszovói Köztársaság Választási Törvénye 15. szakasz 15.8 bekezdés.

³¹ A Koszovói Köztársaság Választási Törvénye 15. szakasz 15.7 bekezdés.

³² 2001, 2004, 2007, 2010, 2014, 2017

³³ Ld. www.kqz-ks.org/en/results-2017

³⁴ Ld. www.kqz-ks.org/en/results-2014

lasztást megelőző időszakban általánosan a pontatlan választói névjegyzék, a szerbek által többségben lakott Észak-Koszovóban pedig, a közösségen belüli megfélemlítések és fizikai erőszak jelentettek problémát. A választás napja viszonylag rendben, nagyobb incidens feljegyzése nélkül zajlott.³⁵

2017. június 11-én a 120 parlamenti helyért huszonhat politikai entitás (öt pártkoalíció, tizenkilenc párt, két polgári kezdeményezés) versenyzett, amelyből tizenhárom jutott be a parlamentbe (2014-ban a harminc indulóból – négy koalíció, tizennyolc párt, hét polgári kezdeményezés, egy független jelölt – tizenöt került be). A legtöbb szavazatot a Koszovó Felszabadítási Hadsereg korábbi vezetői által alapított pártszövetség, az ún. PAN koalíció nyerte el. A Koszovói Demokrata Párt (PDK) – Szövetség Koszovó Jövőjéért (AAK) – Kezdeményezés Koszovóért (NISMA) pártok által fémjelzett koalíció – amelynek listavezetője, miniszterelnök jelöltje az AAK vezetője Ramush Haradinaj volt, és melyhez további kisebb pártok is csatlakoztak – 39 mandátumot szerzett (PDK 23, AAK 10, NISMA 6). A 2014-es választásokon külön-külön indulva a PDK 37, az AAK 11, a NISMA pedig 6 mandátumot nyert. A 2005-ben alakult establishment-ellenes és az antidemokratikus és technokrata nemzetközi közigazgatást elutasító³⁶ Önrendelkezés (Vetevendosje) mozgalom majd párt, 2010-ben 14 mandátummal³⁷ vált parlamenti tényezővé, melyet követően folyamatosan növelni tudta támogatottságát. A jelenlegi választáson mandátumainak megduplázása mellett, 32 parlamenti hellyel a második erővé küzdötte fel magát (2014-ben 16). Az előző kormány pénzügyminisztere, Avdullah Hoti által vezetett Koszovói Demokratikus Szövetség (LDK) – Új Koszovó Szövetség (AKR) – Alternatíva koalíció 29 mandátummal a harmadik lett (LDK 23, AKR 4, Alternatíva 2). A 2014-es választásokon a jobbközép irányultságú LDK 30 mandátummal a második helyen végzett, a centrista AKR a megszerzett szavazatok alacsony száma miatt ekkor nem került be a parlamentbe. Az Alternatíva csupán 2017 elején alakult, a pártot az AKR-ből kiválók egy csoportja hozta létre.

A parlamenti választásokon résztvevő huszonhárom kisebbségi lista közül tíz jutott mandátumhoz. A hat szerb induló³⁸ közül kettő, a Belgrád által is támogatott Szerb Lista 9 (2014-ben 9), a Független Liberális Párt pedig 1 mandátumot (2014-ben nem szerzett mandátumot) nyert. A roma, askáli és egyiptomi közösségek számára fenntartott egy-egy helyet a Koszovói Egyesült Romapárt, az Askáli Demokrata Párt és az Egyiptomi Liberális Párt szerezte meg. E három nemzeti közösség közül a legtöbb szavazatot az askáli kapta, így a közösség egy további pártja, az Askáli Párt az Integrációért is

³⁵ Ld. eeas.europa.eu/sites/eeas/files/final_report_eom_kosovo_june_2017.pdf

³⁶ Ld. www.suedosteuropa.uni-graz.at/cse/sites/default/files/papers/yabanci_politics_in_kosovo.pdf

³⁷ Ld. www.kqz-ks.org/sq/rezultatet-2010

³⁸ A Koszovói Szerbek Pártja – Aktív Polgári Kezdeményezés, a Haladó Demokrata Párt, a Polgári Kezdeményezés Koszovó Fejlődéséért és a Koszovói Haladó Erő nem nyertek mandátumot.

mandátumhoz jutott. A bosnyák közösséget megillető három mandátumból kettőt a VAKAT koalíció (2014-ben 2), egyet pedig az Új Demokrata Párt nyert (2014-ben 1). A török közösség számára fenntartott két hely a Koszovói Török Demokrata Párté (2014-ben 2), a gorani közösség számára garantált hely pedig az Egységes Gorani Párté lett.

Párt	2014 mandátum	2017 mandátum	%	Szavazatszám
Koszovói Demokrata Párt (PDK) – Szövetség Koszovó Jövőjéért (AAK) – Kezdeményezés Koszovóért (NISMA)	37+11+6	39	33,74	245 627
Önrendelkezés	16	32	27,49	200 135
Koszovói Demokrata Szövetség (LDK) – Új Koszovó Szövetség (AKR) – Alternatíva	30	29	25,53	185 844
Szerb Lista	9	9	6,11	44 499
Koszovói Török Demokrata Párt	2	2	1,08	7 852
VAKAT Koalíció	2	2	0,89	6 443
Új Demokrata Párt	1	1	0,50	3 652
Független Liberális Párt	–	1	0,49	3 540
Progresszív Demokrata Párt	1	–	–	–
Askáli Demokrata Párt	1	1	0,33	2 425
Egyiptomi Liberális Párt	1	1	0,33	2 415
Egységes Gorani Párt	–	1	0,33	2 369
Koalíció a Goraniakért	1	–	–	–
Askáli Párt az Integrációért	1	1	0,29	2 107
Koszovói Egyesült Romapárt	–	1	0,13	955
Koszovói Új Roma Párt	1	–	–	–
Összesen	120	120	97,24	707 903

1. ábra: A 2014-es és 2017-es parlamenti választások eredményeinek összehasonlítása³⁹

Kormányalakítás

Hasim Thaci köztársasági elnök augusztus 3-ára hívta össze a koszovói parlament alakuló ülését, ahol az eskütételt követően hitelesítették a képviselők mandátumát, a parlament elnökét és öt alelnökét azonban nem sikerült megválasztani.⁴⁰ A ko-

³⁹ Ld. www.kqz-ks.org/en/parliamentary

⁴⁰ Ld. www.vajma.info/cikk/kulfold/59019/Letettek-eskujuket-az-uj-koszovoi-parlamenti-kepviselok-hazelnokot-azonban-nem-valasztottak.html

szovói parlament elnökének jelölésére a koszovói alkotmány értelmében a választásokon legtöbb mandátumot szerzett parlamenti csoport jogosult (jelen esetben a PAN koalíció), megválasztásához pedig az összes parlamenti képviselő többségének szavazata szükséges.⁴¹ A másnapra, augusztus 4-ére elhalasztott ülésen csak a képviselők fele jelent meg, így az ismételt határozatképtelenség miatt a korelnök, Adem Mikullovcu augusztus 10-ére újabb ülést hívott össze. A választásokon győztes pártok távolmaradása miatt azonban ez az ülés is sikertelenül ért véget. További két – augusztus 14 és 24 – sikertelen házelnök választási kísérletet követően, végül szeptember 7-én, 62 képviselő igen szavazata mellett Kadri Veseli PDK elnököt, korábbi házelnököt választották meg a parlament elnökévé.⁴² Az elhúzódó alakuló ülés – amelyre azért volt lehetőség, mert a házelnök megválasztását az Alaptörvény nem köti határidőhöz – háttérben az szerepelt, hogy a PAN koalíciónak nem sikerült biztosítania a parlamenti többséget. Végül a parlament házelnökének megválasztását, valamint a kormányalakításhoz szükséges szavazatszám biztosítását az tette lehetővé, hogy az AKR szeptember 4-én kilépett az LDK-val és az Alternatívával kötött választási szövetségből és csatlakozott a PAN választási koalícióhoz.⁴³ A házelnök megválasztása után a köztársasági elnök Ramush Haradinajt⁴⁴ a PAN koalíció miniszterelnök jelöltjét, az AAK elnökét kérte fel kormányalakításra, akit szeptember 9-én, 61 támogató – a Szerb Lista⁴⁵ a többi kisebbségi képviselővel és az AKR –, valamint egy tartózkodó szavazat mellett kormányfővé választott a parlament. Az ellenzéket alkotó LDK és Vetevendosje kivonult az ülésteremből, nem vett részt a szavazáson.⁴⁶

Az új koszovói kormánynak öt miniszterelnök-helyettese, huszonegy minisztere és közel ötven miniszterhelyettese lesz. A kormányfő, akinek a pártja rendelkezik a legkevesebb miniszterrel a kormányban (védelmi, infrastrukturális), expozéjában prioritásként a gazdasági növekedést, a befektetések ösztönzését, a munkahelyteremtést, az európai integráció felgyorsítását és a NATO csatlakozást jelölte

⁴¹ Koszovó Köztársaság Alkotmánya 67. szakasz 2. bekezdés

⁴² Ld. www.kuvendikosoves.org/?cid=3,128,8992

⁴³ A megállapodás értelmében az AKR egy miniszterelnök-helyettesi és négy miniszteri posztot (külügy, belügy, gazdaság, környezetvédelem és területfejlesztés) kapott, úgy, hogy csupán négy parlamenti mandátummal rendelkezik, továbbá jelenlegi államfő mandátumának lejártát követően 2021-ben, Behgjet Pacolli az AKR vezetője lesz a köztársasági elnök.

⁴⁴ Ramush Haradinaj először 2004–2005 között volt Koszovó miniszterelnöke. 1998-99-es koszovói függetlenségi harcok során a Koszovói Felszabadítási Hadsereg regionális parancsnoka, mellyel összefüggésben a szerbek ellen elkövetett háborús bűnök miatt 2005-ben a hágai Nemzetközi Törvényszék elé kellett állnia. A bíróság, minden ellene felhozott vád alól felmentette. Annak ellenére, hogy Szerbia továbbra is háborús bűnösnek tekint Haradinajra – egy 2004-ben kiadott szerb elfogatóparancs alapján januárban Franciaországban letartóztatták, de nem adták ki Szerbiának – hozzájárult ahhoz, hogy a Szerb Lista része legyen a kormánynak.

⁴⁵ A Szerb Lista egy miniszterelnök-helyettesi, három miniszteri (helyi önkormányzati, mezőgazdasági-vidékfejlesztési, nemzeti közösségi-menekültek visszatérésével foglalkozó) és hat miniszterhelyettesi pozícióval vesz részt a kormány munkájában.

⁴⁶ Ld. prishtinainsight.com/kosovo-forms-new-government-haradinaj-pm/

meg, valamint az oktatás, az egészségügy, a nők, a vállalkozók és a fiatalok helyzetének javítását emelte ki. Hangsúlyozta, hogy Koszovó a stabilitás faktora kíván lenni a térségben, mely a regionális és a szerbekkel való megbékélést egyaránt jelenti. Leszögezte, hogy Koszovó minden állampolgára iránt egyaránt tevékenykedni kíván, s hogy a kormány programját közvitára szeretné bocsájtani, mely csak azt követően kerülhet majd a parlamenti képviselők elé.⁴⁷

Parlamenti választások Albániában

Előzmények

Enver Hoxha 1946-tól kezdődő, Albániát a szövetségesein, a Szovjetunión és Kínán túl teljesen elszigetelő kommunista diktatórikus politikáját, 1985-öt követően, Ramiz Alia, a nemzetközi politikai viszonyokban beállt változásoknak köszönhetően már csak rövid ideig tudta fenntartani. A fokozatos enyhülés és az 1989 novemberében kezdődő belső zavargásoknak, majd a kommunista párton belül kieleződött ellentéteknek köszönhetően a korábbi hatalmi szerkezet tarthatatlanná vált.⁴⁸ A politikai pluralizmus kialakulását és a független politikai szervezetek működését biztosító 1990. december 18-án elfogadott törvény alapján, 1991 márciusban és áprilisban többpárti parlamenti választásokat tartottak Albániában. Annak ellenére, hogy a nemzetközi jelenlét és felügyelet mellett megtartott választások – országos hálózatainak köszönhetően – a posztkommunista Albán Munkapárt (AMP) győzelmével értek véget, s hogy az ellenzék még nem tudott valódi áttörést elérni, visszafordíthatatlan folyamatok indultak el a demokratikus rendszerváltás irányába.⁴⁹ A választásokat követően⁵⁰ a kétharmados győzelmet arató AMP-ot nehéz helyzetbe hozta az április 2-i shkodrai véres összetűzés, majd az elhúzódó országos sztrájk, melynek következtében a párt koalíciós kormányzásra kényszerült.⁵¹ A nevét az 1991. júniusában megtartott X. kongresszusán Albán Szocialista Párta (SZP)⁵² módosító AMP és az 1990. december 12-én megalakult Albán Demokrata Párt (DP)⁵³ között a megújulás programjában történt előrehaladás eltérő értékelése a kormánykoalíció felbomlásához vezetett. Az 1992. márciusi parlamenti választást, mely a Demokrata Párt győ-

⁴⁷ Ld. www.kuvendikosoves.org/?cid=3,128,8995

⁴⁸ HAJDÚ Zoltán: „Államosodási folyamatok 1990 után” in HORVÁTH Gyula – HAJDÚ Zoltán (szerk.): *Regionális átalakulási folyamatok a Nyugat-Balkán országaiiban* (Pécs: Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja 2010) 48.

⁴⁹ Ld. mult-kor.hu/20110331_albania_ut_az_első_szabad_valasztasokig

⁵⁰ A Parlament első többpárti ülésén hatályon kívül helyezték az 1976-os sztálinista alkotmányt és ideiglenes, a politikai pluralizmus és a jogállamiság alapjain nyugvó alkotmányt fogadtak el.

⁵¹ RÉTI György: *Albánia sorsfordulói* (Budapest: Aula 2000) 255.

⁵² A párt elnökévé Nanos Fatot választották, akit 2005-ben Edi Rama váltott a pártelnöki székben.

⁵³ A párt elnöke egyik alapítója Sali Berisha szívsebész lett, akinek a helyét 2013 nyarán Luzlim Basha vette át.

zelmével ért véget, a parlament által 1992. február 4-én elfogadott a korábbinál demokratikusabb választási törvény alapján tartották meg, amely 250-ról 140-re csökkentette a képviselők számát.⁵⁴ A kormány pozitív intézkedéseinek és az ellenzék megosztottságának köszönhetően az 1996-os választásokat ismét a DP nyerte. A választásokat figyelemmel követő EBESZ megfigyelők számos választási visszaélésről számoltak be és komoly aggályokat fogalmaztak meg a demokrácia minőségével kapcsolatban.⁵⁵ Az 1997 elejére bedőlő állami piramisjáték anarchiába taszította az országot, ami egyben az DP uralmának végét is jelentette.⁵⁶ A mély társadalmi és gazdasági válság hatékony kezelése érdekében a nagyobb pártok részvételével Nemzeti Megbékélés Kormány alakult, amelynek a Nemzetközi Védelmi Erők segítségével sikerült a fennálló állapotokat annyira stabilizálni, hogy a júniusi választásokat meg lehessen tartani.⁵⁷ A választásokat az SZP nyerte, aki ezt követően egészen 2005-ig, két cikluson keresztül irányította az országot. A választásokat követően az 1998 novemberi népszavazáson – a DP és szimpatizánsainak bojkottja mellett – megerősítették az ország új alkotmányát. Az alaptörvény rögzítve az albán társadalomban, a jogrendben és az állam szerkezetében bekövetkezett rendszerstabilizáló demokratikus változásokat,⁵⁸ parlamentáris kormányformát szilárdított meg a köztársasági elnöki rendszer felé történt elmozdulási kísérleteket követően.⁵⁹ A politikai rendszer stabilizálódását, a politikai váltógazdálkodás kialakulását mutatja, hogy 2005–2013 között a DP, 1997–2005 és 2013–2017 között pedig az SZP alakított kormányt.⁶⁰ A 2017. június 25-i választásokat megelőzően az év elejétől kibontakozó belpolitikai válságot nemzetközi (EU, USA) közvetítésnek köszönhetően sikerült feloldani, így annak megszervezésre és lebonyolításra végül rendezett körülmények között kerülhetett sor.

A Demokrata Párt 2017. február 18-ára Tiranában meghirdetett, széles tömegeket megmozgató kormányellenes tüntetése során a párt meghatározó politikusai elektronikusan lebonyolított (szavazás és szavazatszámolás) és tisztességes választások megtartását követelték.⁶¹ Értékelésük szerint a hivatalban lévő, a korrupciót és a szervezett bűnözést megfékezni képtelen szocialista kormány alkalmatlan ennek kivitelezésére, ezért lemondását és egy a választások tisztaságát biztosítani képes szakértői kormány megalakítását szorgalmazták.

⁵⁴ Ld. RÉTI (51. lj.) 259.

⁵⁵ Ld. www.osce.org/odihr/elections/albania/13567?download=true

⁵⁶ Ld. www.imf.org/external/pubs/ft/wp/1999/wp9998.pdf

⁵⁷ Ld. www.osce.org/odihr/elections/14029?download=true

⁵⁸ Ld. RÉTI (51. lj.) 278.

⁵⁹ SZABÓ Zsolt: *A Nyugat-Balkán parlamentjei* (Budapest: Gondolat 2016) 30.

⁶⁰ A Demokrata Párt 2009–2013 között, a Szocialista Párt pedig 2013–2017 között a Szocialista Pártból kiválók egy csoportja által 2004-ben alapított és időközben a harmadik legnagyobb párttá fejlődött, Szocialista Mozgalom az Integrációért (SZMI) partnereként kormányzott. A párt elnöke 2004–2017 között Ilir Meta volt. Metát az albán parlament 2017. április 28-án Köztársasági Elnökké választotta, aki július 24-én foglalta el hivatalát. A pártelnök ezt követően közel két hónapig Petrit Vasili lett, akitől e pozíciót Meta felesége, Monika Kryemadhi vette át.

⁶¹ Ld. www.osce.org/odihr/elections/albania/325491?download=true

A DP szimpatizánsai a tiltakozás részeként a Miniszterelnöki Hivatal mellett felállították a Szabadság Sátrát, amit a kormány lemondásáig nem kívántak lebontani, a párt képviselői pedig a parlamenti munka bojkottja mellett döntöttek, amivel késleltették az Európai Unió csatlakozás megkezdése szempontjából kulcsfontosságú, az igazságügyi reform részét képező átvilágítási folyamat végrehajtását.⁶² A belpolitikai válság feloldásához nem járult hozzá az Európai Unió kül- és biztonságpolitikai főképviselőjének, Federica Mogherininek a Nyugat-Balkáni körútja során március 3-án tett tiranai látogatása sem, aki leszögezte, hogy az ellenzék magatartásával az EU integrációt teszi kockára. A bojkott folytatása és az április 10-i választási regisztráció ellenzéki elmulasztása miatt a június 18-ára meghirdetett parlamenti választásokat el kellett halasztani. Miután április 25-én az Európai Parlament két képviselője, David McAllister (az EP Külügyi Bizottságának elnöke) és Knut Fleckenstein (az EP Albánia jelentéstevője) közvetítési kísérletei is eredménytelenek voltak, hamarosan sikerült elmozdulni a holtpontról.

A május 11–13. között Montenegróban megrendezett To Be Secure Forumra látogató Brian Hoyt Yee, a State Department európai és ázsiai ügyekért felelős helyettes államtitkára az eseményt követően, május 15-én Tiranában találkozott kormánypárti és ellenzéki vezetőkkel, akik a találkozót követően megállapodtak egymással. A május 18-án megszületett megállapodás értelmében a választásokat június 25-én tartják, ahol a pártok csak egyedül indulhatnak, a választási koalíciók nem megengedettek. Rögzítette továbbá egy szakértői kormány létrehozását, tizenkét fontos kormányzati vezetői pozíció ellenzéknek történő átadását (a miniszterelnök-helyettesi, a belügyminiszteri, az oktatási miniszteri, az egészségügyi miniszteri, a szociális miniszteri, az igazságügyi miniszteri, a pénzügyminiszteri, továbbá az Elektromos Áramszolgáltató, az Épület Legalizációs Ügynökség, az Általános Kataszter Igazgatóság, az Általános Börtön Igazgatóság, valamint a Vidék- és Mezőgazdasági Fejlesztési Ügynökség). Az egyezmény a Köztársasági Választási Bizottság elnöki és az ombudsmani poszt ellenzékhez rendelésén túl, az igazságügyi reform részét képező átvilágítási folyamat felgyorsítását, a választási törvény módosítását (szigorúbb büntetés szavazatvásárlás és -eladás esetén) és a dekriminalizációs törvény végrehajtását (a bűnöző képviselőjelöltek kizárása) is előírta. A választásokat követő időszakra állapította meg az alkotmány és a választójogi törvény módosítását (elektronikus szavazás és szavazatszámolás).⁶³ Az ellenzéki pártok május 28-i és 30-i regisztrációját követően minden akadály elhárult a parlamenti választások megtartása előtt.⁶⁴

⁶² Az EU öt kiemelt területen (jogállamiság, igazságügyi reform, közigazgatás reformja, szervezett bűnözés és korrupció elleni harc) való előrehaladást határozta meg kulcs prioritásként annak érdekében, hogy Albániával megkezdődhessenek a csatlakozási tárgyalások.

⁶³ Ld. www.exit.al/en/2017/05/18/main-points-of-the-rama-basha-agreement/

⁶⁴ Ld. www.osce.org/odihr/elections/albania/321211?download=true

A választások folyamata és eredménye

Albániában a többpártrendszer 1990-es bevezetését követően 2017. június 25-én kilencedik⁶⁵ alkalommal tartottak parlamenti választásokat, négy éves időtartamra. Jelenleg 3 452 260 választópolgár rendelkezett szavazati joggal, melyből 1 613 087 vett részt a választáson és adott le 1 580 778 érvényes szavazatot.⁶⁶ A választási részvétel aránya 46,7%-os volt, alacsonyabb, mint a 2013-as 53,5%.⁶⁷

Az albán választási rendszer, a kiosztható mandátumok és a választási kerületek száma, valamint a parlamentbe jutási küszöb is többször változott az elmúlt két és fél évtized során. 1991-ig, az addig 250 fős parlament tagjait a képviselők számával megegyező egyéni választókerületben, kétfordulós többségi rendszerben választották. 1992-től kezdődően a parlamentben megszerezhető mandátumok száma 4%-os bejutási küszöb mellett 140-re csökkent, leszámítva az 1997-es júniusi választásokat, mivel ekkor 155 helyért küzdhettek az indulók. 1992–2005 közötti időszakban többségi-arányos választási rendszerben választották meg a képviselőket,⁶⁸ amely 2009-től zárt pártlistás arányos-regionális rendszerre módosult. Az új szabályozás szerint a lakosságárányos mandátumelosztású⁶⁹ és az ország közigazgatási körzeteivel megegyező választókerületekben kerül kiosztásra a 140 mandátum.⁷⁰ A parlamenti helylyel nem rendelkező pártok számára a listaállításhoz 5000, a választási koalícióban indulók számára pedig 7000 aláírás gyűjtése szükséges országos szinten.⁷¹ E szabály alól kivételek azok a koalíciók, amelyekben a résztvevő pártok száma nem kevesebb, mint ahány helylyel rendelkeznek a törvényhozásban.⁷² A pártok számára a bejutási küszöb 3%, míg a pártszövetségek számára 5%, amit az indulóknak minden egyes választókerületben, külön-külön kell elérniük. A mandátumok kiosztása a regionális választókörzetben, önálló pártlisták esetén a D'Hondt, míg pártszövetségek esetén a Sainte-Laguë módszer előírásainak megfelelően történik.⁷³ A választási törvény értelmében a választókerületek mindegyikében legalább 1/3-os arányban kell, hogy képviselve legyen minden nem, azzal a kitételrel, hogy ez a lista első három helyére külön is vonatkozik.⁷⁴

⁶⁵ 1991, 1992, 1996, 1997, 2001, 2005, 2009, 2013, 2017

⁶⁶ Ld. www.cec.org.al/en-us/Home/ID/766/Press-Release-27062017

⁶⁷ OSCE Spot Report, 2017 General Elections in Albania, 27 June 2017.

⁶⁸ 100, illetve 115 képviselőt többségi; 40, illetve 25 képviselőt arányos rendszerben választottak meg.

⁶⁹ Berat 7; Diber 6; Durres 14; Elbasan 14; Fier 16; Gjirokaster 5; Korçe 11; Kukës 3; Lezhë 7; Shkoder 11; Tirana 34; Vlorë 12;

⁷⁰ Ld. www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2013/04/bn1.pdf

⁷¹ A 2008-ban elfogadott választási törvény még 10 000 és 15 000 támogató aláírásról rendelkezett, melyet a Velencei Bizottság véleményével összhangban csökkentettek a jelenlegire.

⁷² Az Albán Köztársaság választási törvénye: 68. szakasz 1. bekezdés.

⁷³ Ld. SZABÓ (59. l.) 62.

⁷⁴ Az Albán Köztársaság választási törvénye: 67. szakasz 6. bekezdés.

2017. június 25-én a 140 parlamenti helyért tizennyolc pártlista versenyzett, amelyből öt jutott be a parlamentbe (2013-ben hatvannyolc induló, hét bejutó).⁷⁵ Az előző parlamenti választástól eltérően most nem indultak pártszövetségek, kizárólag egyéni listákat indítottak a pártok. A 2013-as választásokhoz hasonlóan, első helyen, megerősödve, a társadalmi reformokat és az európai integrációt felgyorsítani szándékozó balközép irányultságú Szocialista Párt végzett.⁷⁶ A jelenlegi választáson az SZP 74, míg 2013-ban az általa vezetett listán 65 mandátumot szerzett. A második a jobbközép nézeteket valló Demokrata Párt lett 43 mandátummal (2013-ban 50). A 2004-ben a SZP-ből kivált Szocialista Mozgalom az Integrációért (SZMI) 19 mandátummal, továbbra is a politikai paletta harmadik legerősebb szereplője maradt (2013-ban 16), amelynek egy kivétellel minden választókerületben sikerült parlamenti helyhez jutnia.⁷⁷ A 2011-ben alakult, jobbközép elvek mentén szerveződő, az albán nemzeti érdekeket és a második világháború végén a Görögországból elűzött albán népcsoport, a csámok érdekeiért küzdő Igazság, Integráció és Egység Pártja (IIEP) három mandátummal a negyedik helyen végzett (2013-ban 4). Az előző parlamenti ciklusból való kimaradást követően, egy mandátummal sikerült visszakerülnie a parlamentbe a Szociáldemokrata Pártnak (SZDP).⁷⁸

Párt	2013 mandátum	2017 mandátum	%	Szavazatszám
Szocialista Párt	65	74	48,34	764 750
Demokrata Párt	50	43	28,85	456 413
Szocialista Mozgalom az Integrációért	16	19	14,28	225 901
Igazság, Integráció és Egység Párt	4	3	4,81	76 069
Republikánus Párt	3	–	0,20	3 225
Albán Keresztény- demokrata Párt	1	–	–	–
Emberi Jogok és Egység Párt	1	–	–	–
Szociáldemokrata Párt	–	1	0,95	14 993
Összesen	140	140	97,23	1 541 351

2. ábra: A 2013-as és 2017-es parlamenti választások eredményeinek összehasonlítása

⁷⁵ A 2013-as választásokon a Szocialista Párt által vezetett Szövetség az Európai Albániáért elnevezésű listán 37, a Demokrata Párt által vezetett Szövetség a Foglalkoztatásért, Prosperitásért és Szolidaritásért listán pedig 25 párt indult. A két nagy lista mellett, további négy párt és két egyéni jelölt indult a választásokon.

⁷⁶ Az SZP jelenleg az alábbiak szerint szereztek mandátumot: Berat 4; Diber 2; Durres 8; Elbasan 7; Fier 10; Gjirokaster 3; Korçe 6; Kukës 1; Lezhë 3; Shkodër 4; Tirana 18; Vlorë 8;

⁷⁷ A SZMI jelenleg az alábbiak szerint szerzett mandátumot: Berat 2; Diber 1; Durres 2; Elbasan 2; Fier 2; Gjirokaster 1; Korçe 1; Kukës 0; Lezhë 1; Shkodër 1; Tirana 5; Vlorë 1;

⁷⁸ Ld. results2017.cec.org.al/Parliamentary/Results

Kormányalakítás

A köztársasági parlament 2017. szeptember 9-én tartotta alakuló ülését. Elnökévé a képviselők mandátumának hitelesítését követően a Szocialista Párt korábbi frakcióvezetőjét Gramoz Ruçit választotta.⁷⁹ Miután Ilir Meta államfő a legtöbb mandátumot szerzett lista vezetőjét, a Szocialista Párt elnökét Edi Ramat kérte fel kormányalakításra, Rama szeptember 11-én ismertette kormányprogramját, koalíciós partnerek nélküli kormányának megalakulására pedig szeptember 13-án került sor. A régi/új miniszterelnök kormányprogramjának három fő prioritása az igazságügy reformja (átvilágítási folyamat, valamint a bírák és ügyészek újraértékelésének folytatása), a gazdaság fejlesztése és az Európai Integrációs tárgyalások következő évi megkezdése volt. További elemként az iskolák, az egészségügy, az infrastruktúra és a turizmus fejlesztését nevezte meg. Beszédében kitért a gyermekek, a szülők, a tanárok (mint a minőségi oktatás megteremtésének zálogai), és a nyugdíjasok támogatásának fontosságára, valamint a szegénység csökkentésének és az ivóvíz biztosítás reformjának sürgősségére. A Miniszterelnök expozéjában kilátásba helyezte, hogy a következő választásokra, 2021-re meg kell teremteni annak lehetőségét, hogy a külföldön élő albánok is tudjanak szavazni, a helyi önkormányzatokkal együttműködésben pedig azt szorgalmazta, hogy rendeződjenek a mezőgazdasági földterületek tulajdonviszonyai. A közigazgatásban a korrupcióellenes harc fokozását, az üzleti szereplők és az állam együttműködésének a gördülékenyebbé tételét, továbbá 220 ezer új munkahely megteremtését vizionálta. A szomszédos országok vonatkozásban a zéró konfliktus elvét megfogalmazva kiemelte, hogy a már létező struktúrákon keresztül arra fognak törekedni, hogy az egyedüli problémás szomszéd, Görögországgal, feloldják a fennálló nézeteltéréseiket. Görögország számára reciprocitáson alapuló barátságot, kölcsönös tiszteletet és stratégiai együttműködést ajánlott a kormányfő. Leszögezte, hogy egy egyetlen albán nép létezik akkor is, ha két államban él, s ha nem beszélünk Nagy-Albániáról.⁸⁰ Az új kormánynak a korábbi 21 helyett 14 minisztere lesz, melyben a nemek egyenlő arányban oszlanak meg.

Összegzés

Míg Albániában egy párt számára adódott lehetőség a kormányalakításra, ami viszonylag könnyűvé és kényelmessé teszi a Szocialista Párt helyzetét a megkezdett reformok folytatásában és kormányprogramjának megvalósítá-

⁷⁹ Ld. <https://kryetari.parlament.al/2017/09/09/mr-gramoz-ruci-is-elected-the-speaker-of-parliament-of-albania/?lang=en>

⁸⁰ www.kryeministria.al/en/newsroom/news/the-interest-of-next-generation-at-the-centre-of-policy-and-state-building&page=1

sában, addig Koszovóban ennél sokkal összetettebb helyzettel találjuk magunkat szemben a parlamenti választásokat követően.

Annak ismeretében, hogy a sokpárti koszovói kormányt végül minimális többség mellett sikerült létrehozni, komoly kétségeink támadhatnak jövőbeni működését és hatékonyságát illetően. Az előző parlamenti ciklusban láttuk, hogy a kormány részét képező Szerb Lista, a különböző kérdések vonatkozásában szinte minden esetben Belgráddal szoros együttműködésben alakítja ki álláspontját és hozza meg döntését. Ez a jövőben arra enged következtetni, hogy amennyiben a PAN koalíciónak, az AKR-nek és a nemzeti közösségek egy részének zökkenőmentes is lesz az együttműködése, a Szerbia által nem támogatott kérdésekben nehezen tudnak majd valós eredményeket elérni. A helyzet még összetettebbé válik akkor, ha tudjuk, hogy az ellenzéket alkotó Önrendelkezés és LDK mereven el fog utasítani mindennemű kormánnyal való együttműködést az elkövetkező parlamenti ciklusban. Annak ellenére azonban, hogy első ránézésre teljesen elbizonytalanodnánk a kormány életképessége kapcsán, értékelve a létrejötté érdekében megtett kölcsönös kompromisszumokat és ismerve az Önrendelkezéssel szembeni együttes ellenérzését,⁸¹ nem zárhatjuk ki teljes mértékben a működőképességének és eredményességének lehetőségét. Ha számba vesszük azonban az új kormányra váró feladatok sokaságát, a vízumliberalizációhoz szükséges Montenegróval kapcsolatos hattárendezési problematika rendezésének, a Belgrád-Pristina párbeszéd folytatásának, a Szerb Önkormányzatok Közössége megalakításának, a rendszerszintű korrupció, a gazdasági stagnálás és magas munkanélküliség megszüntetésének, a jogállamiságnak és az igazságügyi rendszer fejlesztésének szükségességét és az ehhez szükséges széles körű konszenzus meglétét, akkor ismételten kétségeink adhatunk hangot az új kormány jövőbeni sikerességével kapcsolatban.

Láthatjuk tehát, hogy a választásokat megelőzően, az amerikai adminisztráció és az Európai Unió elegendő figyelmének hiánya következtében hangoztatott Nagy-Albánia koncepciója⁸² helyett a feleknek a politikai realitások felé kell fordulniuk és a valós problémák megoldására kell koncentrálniuk annak érdekében, hogy Albánia megkezdhesse az Európai Unió tárgyalásokat, Koszovó pedig potenciális tagjelölti státuszában előre lépéseket tudjon elérni. A 2016 év végi és a 2017 év eleji Nyugat-Balkánon tapasztalt belpolitikai feszültségeket, az amerikai adminisztráció erőteljesebb megjele-

⁸¹ A párt adja a koszovói parlament legnagyobb, 32 fős képviselőcsoportját, ami egy megismételt választás esetén vélhetően tovább növekedne. Amennyiben továbbra is az eddig tapasztalt ütemben növekszik a párt népszerűsége nem kizárt, hogy kormányalakító lehet a következő választásokat követően.

⁸² Nagy-Albánia létrejötté értékelésem szerint még nagyon sokáig csupán vágyálom marad az albánok számára, mivel annak megvalósulása beláthatatlan negatív következményekkel járna a térségben (Szerbia és a Republika Srpska hasonló vonatkozásai miatt is).

nésének köszönhetően sikerült feloldani, az Európai Unió – egyelőre – aktív bővítéspolitikájának hiányában pedig a Berlieni Folyamatba illő találkozók (Trieszt, Podgorica, Durres) adták azt a keretet, amelyben a régió államai, köztük Albánia és Koszovó konkrét eredményeket értek el.⁸³

Fontos megjegyezni végül, hogy alapjaiban rengetheti meg a koszovói politikai életet, hogy a koszovói konfliktus során és az azt követően 1998-ban, 1999-ben és 2000-ben elkövetett határon átnyúló nemzetközi bűncselekmények kivizsgálása érdekében 2015-ben Koszovóban létrehozott Speciális Ügyészi Hivatal⁸⁴ és a koszovói igazságszolgáltatás részét képező, de hágai székhellyel működő Különleges Bíróság előreláthatóan ez év végéig megkezdí működését. A hamarosan sorra kerülő első vádemelések és tárgyalások jó eséllyel érintik majd a Koszovói Felszabadító Hadsereg egykori magas rangú tisztviselőit is, akik közül azóta és jelenleg is többen a politikai élet legfelső szintjén töltenek be vezető szerepet. Kérdés, hogy amennyiben közülük bárkinek is távoznia kell a jelenlegi tisztségéből, az milyen folyamatokat fog elindítani a politika rendszeren belül, továbbá, hogy milyen mértékben fogja átírni a koszovói belpolitikai viszonyokat és realitást.

Kulcsszavak: Nyugat-Balkán, választások, parlament, kormány, Európai Unió

HORVÁTH LÁSZLÓ

területi elemző

Külgazdasági és Külügyminisztérium
Nyugat-Balkán Főosztály
laszlohorvat_h@hotmail.com

⁸³ A Közlekedési Közösség és a Regionális Ifjúsági Együtműködési Hivatal létrehozása, továbbá gazdasági és interkonnektivitási projektek.

⁸⁴ Ld. www.scp-ks.org/en/specialist-prosecutors-office/role-spo